

Universitätsbibliothek Paderborn

De eruditione christifideliu[m]

Herolt, Johannes

Colonie, 27. X. 1496

Jra quot modis co[m]mittat[ur]. [et] q[ua]n[do] sit bona [et] q[ua]n[do]
non.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30784

dici filius diaboli et ei⁹ voluntate nescitur adimplere. **U**nus Johis. 8. **G**o^s ex predi abolo estis: voluntate ei⁹ vultis perficere. voluntas autem diaboli est ut iracundia huius cu*m* suis in discordia in mundo sic ipse vivit cu*m* suis in inferno. **Q**uarto valorem ad detestatorem hoc quod ira nocet ipsi homini multum. **D**rumo nocet in corpe quod debilitatur. ut propter huius iracundia erit pallidus in facie. et quoniam transmutatur in toro corpore: ita quod quoniam per duos vel tres dies non poterit regaliter vires suas recuperare. **I**tem minuit dies vestitam ipsius hominis. **U**nde Eccl. 30. **T**elus et iracundia minuit dies hoc patet in cane quod est a aliracundia. et ideo brevis vita. **I**tem excecat hominem in ratione. **U**nde catholico. Ira impedit animum: ne possit cernere verum. Ipse enim diabolus sibi est corvo qui venies ad cadauer primo currit ad oculum. **S**ic diabolus vult hominem primo piram excecare. scies quod postea precipitare possit eum in foue a*m* peccati ad voluntatem suam. **U**nde in visitas patrum dixit quidam senior. Quando operiuntur oculi aialis tunc circuit ad molendum: alioquin non ambulat in circuitu mole. **S**ic diabolus si operuerit oculos mentis per iracundiam: iuste peccatum hominem postmodum leuiter propter. **V**nde iracundia est tanua omni vicio*m*. **Q**uinto valet ad detestatorem huius vici*m* huius quod ira nocet a*m* bona ei auferendo et a*m* mala ei introducendo. **Q**ui irascitur primo capti tenet a diabolo. et scire debet: quod diabolus morte ei servit propter et affec*t*at. **D**ira isania iracundior propter ex hoc quod non habet nisi amaritudinem. et illa propter dicit ei regno. quod per iracundiam perdit suas proprias alias. **S**ic patientes seipos sustinunt: sic impi patientes seipos perdunt. **U**nde in euangelio. In patientia vestra possidebitur animas vestras. **U**nde etiam Salomon puer. 19. **Q**ui patienties est sustinebit dominum. scilicet non soli corporis sed etiam anime. **U**nus exemplum Legis quod dicitur virgo fuit multa casta. et insuper habuit plura bona exercitia in se: sed erat valde irascibilis. **C**ur ergo habens magistrum et propter propter filial propter non

da et impietas. **T**unc angelus missus ad eam dixit. Impietas tua impedit salutem tuam. et mortificat a*m* bona opera tua. et nescire emendaueris in futuro. eternaliter dampnaberis. **Q**ue ex verbis angelorum compuncta se emendauit. et postmodum virtutem in bono finivit. **I**tra octo monachos comittit. **E**quit declaratio illius quando ira est bona et licita: et quoniam peccatum veniale. et quoniam peccatum mortale. **P**ro quo sciendum quod ira octo monachos sit. primo super peccatum proximi. et super peccatum proximi primi scilicet homo irascitur in hoc quod de offenditur et talis ira est bona et licita et laudabilis. **U**nus psalmus. Irascimur et nolite peccare. **U**nus Ecclesiastes. Melior est ira risu: quam per tristici amictus corrigit et animus delinquenter quam liber debet corriger et amone fratrem dilatorem delinquentes quod ad hoc tenet quodlibet sub precepto. **O**tra quod faciunt adulatores qui ridetur laudatur mala in proximis: quodlibet honoris deitatis salutem amant. **E**t tales facti se principes omnium illogorum malorum qui in proximis adulando laudantur. **E**t tales adulatores sunt precones diaboli. quia ligant peccatores et malefactores in peccatis suis cum adulacionibus suis. sicut precones multum diligunt malefactores tradendo eos iudicari. **U**nus Augustinus. Adulantium lingue ligant homines in peccatis. delectat enim ea facere in quibus non soli non metuit reprehensor: sed etiam laudatur operari. ergo quilibet christianus vindicare debet iniurias dei. et proprias patienter sustinere exemplo christi qui ementes et vendentes electi de templo. quod hoc fuit in iniuria amoris sui patris celestis. sed proprias iniurias sibi in iudeis factas patienter sustinuit. et tanquam agnus mansuetus obmutuit. **I**tem exemplum habemus de hoc in moyse quod debemus vindicare iniurias dei quod propter idolatriam quam filii israel fecerunt cum vitulum coflatilem adorauerunt: et circa eum chorisauerunt. occidit enim filius leuis de populo israel viginti tria milia hominum et hoc est signum quod sunt filii dei qui non

De peccato

possunt sustinere iniuriam dei. Sed illi
nō curant dī ci iniuriam qui in dominibus
suis p̄mittunt deum omnipotētē blas-
phemare; et lusores ludere; et potatores
inebriari; et fornicatores luxuriari; et iſu-
perchorizantes p̄mittunt chorizaret sic
de alijs. Et hoc video p̄mittunt quia lu-
crum tpale inde acquirunt; et tale lucruz
deo et p̄prie saluti p̄ponunt ergo tales i
hoc ostendunt se esse filios diaboli; et nō
dei. Quis em̄ fidelis filius posse sustie-
re equanimiter iniuriam sui dilecti p̄is
quoniam hoc tradiceret et impedit quan-
tum posset. sic similis est deo et filijs
dei ergo irasci super p̄pria peccata et ali-
ena peccata; et vindicare iniuriam dei; et q̄
ip̄ hō non pficit in bonavita sicut cete-
ribomies. talis ira est bona et laudabil
et nullum peccatum. Dicit em̄ Bonaven-
tura de ordine fratrum minorū. q̄ affe-
ctus ire datus est homini; ut irascatur vi-
cīs et malis suggestionibus. sic q̄ nō pa-
titatur se trahi in consensu peccati. et ut
vilescatur dei iniurias et transgressiones in-
sticie. Hic legimus ch̄m iratum fuisse
phariseis; et alijs non recte agentib. Et
similiter hoc idem legitur de alijs plurimis
bus sanctis. et sic hec irayocatur zel⁹ iu-
sticie. Scđo est quedam ira subita; et si-
ne ratione deliberationis querentalis ē
q̄r i aliqb̄ hoib̄ ignis ire cito accēdit et
cito remittit; et in aliqb̄ tardius accēdi-
tur et tardius extinguit et illi peiores s̄c
peioribus. vnde Aug⁹. Melior est q̄
q̄uis ira sepe cōp̄retur tamen festinat et
sibi remittat ille; cui se fecisse cognoscit in-
iuriam; q̄ qui tardius irascitur; et ad ve-
niaz petendam tardius inclinatur. An
etiam Hiero. sup̄ ep̄lam ad tituz. Neqz
vero qui aliqui irascitur iracundus est; s̄
ille dicit iracundus qui crebro hac pas-
sione sup̄atur. Ergo si quis ex surreptio-
ne cōmouebitur; et q̄zato ratio hoc ad-
uertit; tūch expellat; et sic solū peccat
venialiter. Tertio cum quis irascitur; et
in modico se vulte vindicare q̄uis etiam
bene poss̄ se in magno vindicare tñ nos-
let facere; tunc talis ira et cōmotio p̄t p̄
nitatem vindicte potest solū esse peccatum
veniale; sicut trahere puez per crines. et
sic de alijs. ¶ Quartu cum quis irascit
in seip̄o; et impatiens efficiat; et tamē i nk̄
loyult illam iracundiam vindicare; nec p̄
bo nec facto. Et hoc idem quādoqz cōt-
tingit ex naturali cōmotione q̄ homo ē
seip̄o cōmotus est. et tamen illam irā n̄
vult p̄ducere ad effectum. et sic talis ira
etiam potest esse p̄cēm veniale. Itē Cas-
siodorus. Venialis ira est quenon duē
ad effectum. ¶ Quinto cuz quis irascit
tur cum deliberatione cum cōsensu ra-
tionis; et in animo cogitat quo se posset
vindicare; licet hoc non ostendat. et talis
ira deliberata est peccatum mortale. Et
talis sic irascens reus erit iudicio. Und
¶ Barth. 5. Omnis qui irascitur fratri
suo reus erit iudicio. Talis enim ad iudici-
um dei citabatur; et qualiter illud p̄
ceptum. Diliges proximum tuū sicut teip-
sum fuauerit; requiretur. Q̄ q̄o tunc
respondebit iracundus homo qui sepius
et frequenter mala cogitauit aduersus p̄
ximum. et deliberato animo affectauit
vindictam super proximo. Et talis q̄z dicit
sic stat in tali ira et rancore quaz gerit in
corde contra proximum; tunc semper est in
statu damnationis. Unde prophet. In
te p̄ vindicta disperder te. Item alibi le-
gitur p̄ prophetam. Eccl. 28. Qui vindica
vult a deo inuenientur iudicata. ¶
¶ Serto quādo ira non solū in corde
retinet; sed etiam per signa exteriora oī
datur. Signa autem huiusmodi sunt la-
la. sc̄z nō loqui; faciez auertere a proximo
vel eū toruoyl tuu respicere; et q̄n ei obui-
are debet; tūc ad altā plateam vadit vel
oculos inclinat; ne eū respiciat et sic d' ali-
is; talis reus erit consilio. Ergo dicitur
¶ Barth. 5. Qui aut̄ dixerit fratri suo ra-
cha. Rachaf m̄ Remigium est interie-
ctio indignantis. vt cū diceretur a dolē
te h̄c; et a cadēte h̄c. ¶ Osiliū attrinita-

eis est q̄ eadem mensura remetetur eis id est sicut i p̄ proximis suis signa ire oñ derunt: sic christus et beata virgo maria et omes sancti et omes angelis ostendet eis etiam signa ire et indignationis. Christus ostendet eis iram suam: q̄ nunq̄ eum levidebunt. et q̄ nunq̄ miserabitur eoz ne liberabit eos a penis: etiam si omes sancti orarent pro eis: Hieremie. 7 No li orare p̄ populo hoc: nec assumas laudem pro eis. id est oratōem. quia nō exaudiam te. Signum ire beate marie et sanctorum est. q̄ nunq̄ aliquid suffragium eis faciunt. Exemplum de diuite qui periret guttam aque: et non obtinuit. Signum ire sanctorum angelorum est q̄ in iudicio exhibunt angeli. et separabunt malos de medio iustorum. et mittent eos in caminū ignis. ibi erit fletus et stridor dentium. Septimo quādo ira nō solū ostenditur signis. sed etiam ex p̄ misericordiis maliciosis et vituperijs. et taliter erit reus gehenne ignis. Unde Hatch. 5. Qui aut dixerit fratri suo fatue: reus erit gehenne ignis. Circa quod querit verum cōtumelias vel iuitium sit peccatum mortale. Respo deo b̄ th. sc̄ a se. q. 72 Propriet̄ per se vtr̄q̄ est peccatum mortale nō minus q̄ furtum vel rapina non em̄ homo minus amat honorē suū q̄ rem possessam. Ergo sicut est peccatum mortale furtum vel rapinā cōmittere sic et p̄ xio iuitium dicere. Differt aut contumelia a conuicio i hoc q̄ per seba contumeliosa representat p̄rie defectus culpe. Et p̄ iuitium representat gnalit q̄cūq̄ defectus siue culpe siue pene. Un si qs alicui dicat iniuriose eū esse cecū. iuitium qdē dicitur. Si aut dicat q̄ sit fur: n̄ solū iuitium: et cōtumelias infert. sepē tñ vñ p altero ponit. Itez q̄ris an liceat causa correctionis iuitium dicere. Respo deo b̄ th. sc̄ a sc̄ de. q. 72. Hic ut liciens est aliquē vberare vñ in reb̄ dñifica re causa disciplie: sic etiā p̄t aliq̄s alteri quem corrigeret debet aliquod verbū.

conuictiosum dicere. Et hoc modo dominus vocauit discipulos suos stultos. vt habetur Luc. vltimo dicens. O stulti et tardi ad credendum. Et apl̄ ad Gal. iii. dicens. O insensati galathe. tamen sicut dicit beatus Augustinus. Nisi ex magna necessitate obiurgatoes sunt ad bibēde in quib⁹ nōrt nob. h̄c dñō fuit atut insistem⁹. q̄ valde necessaria est discrēto vt hō moderat et alibi p̄bis vtae q̄ posset esse tā graue iuitium q̄ p̄ v̄bus incaute platū auferret honore ei⁹ contra quē p̄ferrēt: et tūc posset hō peccātū morali⁹: etiā si nō intēderet de honoratioe alteri⁹. Hic ut qs incaute alium ex ludo p̄cutiens grauiter lederet et vulnera ret non excusatetur a pccō mortali. sic et hic. Itē querit v̄z hō cōtumelias sibi illatas debeat sustinere. R̄ndeō fīm b̄th. Tho. vbi. s. sicut in alijs iniurijs: sic et in verbis cōtumeliosis tenemur h̄c aīm p̄paratū ad toleratiā si expeditens fuit. Qñq̄ tñ oportet v̄z cōtumeliaz repella mus ppter duo. Primo qdē ppter bonum eius q̄ cōtumelias infert ut videlicet ei⁹ audaciā rep̄mam⁹: vt d̄ cetero talia nō attēptet. Secundo ppter bonū multoꝝ q̄ rū pfect⁹ q̄ cōtumelias nobis illatas impedit. Sciendū aut q̄ si ille erit reus gehenne ignis qui dicit fratri suo fatue cū p̄fundēdo. qd̄ tñcēre erit ille q̄ d̄t p̄ximō suo fur. latro. nec̄. adulter. et h̄c cum clāmore: vt ab alijs audiat: et corā eis sic cōfundat. Et iusticia dei req̄rit h̄c q̄ eadē mēlura remetiēt eis: s. q̄ d̄s obijctet eis pccātū p̄fundēdo eos corā sc̄is et angelū ei⁹. sicut ip̄i p̄fuderūt p̄ximos suos obijctendo eis peccata et defectus eoruꝝ aio p̄fundendi. H̄ilz et maledici q̄ male dicūt p̄ximis. videlz v̄xorib⁹ et filiis et tales hoib⁹ incurāt maledictōem et nāz de qua dicit Hatch. 25. Item maledicti ī ignē eternū. Octauo cū hō ex ira p̄cedit ad factū v̄tra p̄ximū. sicut p̄cutē. vulnē rare vel occidere: vel minas imponere q̄ dēū et iusticiā. et hoc ēvalde magnū pccātū.

De peccato

catū. qz occidere p̄ximuz: z effundē san-
guinem innocentē est vnum p̄cēm de q
tuor peccatis clamantib⁹ ad celū. **Und**
dixit dñs Gen. 4. Vox sanguinis fra-
trs tui abcl clamat ad me de terra. male
dicta terra que aperuit os suū z suscepit
sanguinē fratris tui. si terza ē maledicta
que sanguinē innocentē suscepit. qd tūc
de illo erit qui sanguinē innocentē effun-
dit ztra deumz iusticiā. ergo quicunqz
ex vindicta z iracudia ledit vel p̄cutit p/
ximū vel vulnerat: peccat mortalit⁹ tor-
ens quotiens. **Circa** qd queris v̄t vir
p̄cutiens v̄torem p̄xiā peccet mortalit⁹.
Respondeo si causa correptionis z mo-
derate hoc fecerit non peccat mortaliter
quia superior habet corripi inferiorem.
Sed vir est caput mulieris: z non econ-
uerso. **Unde** Gen. 3. dixit dñs ad euā.
Sub viri potestate eris: z ipē dñs habitur
tui. **F**i aut ex vindictaz ira: z sine causa
ēa ledit p̄cutit. peccat gravif. **H**oc aut
aduertendū est de illis qui cū offensi fu-
erint ab alijs siue in taberna. siue alias:
z non p̄se levindicare in eis: tunc vindi-
ctā talē inferunt suis v̄toreib⁹ sine causa,
z in hoc grauitet deū offendunt.

Quot sint filie ire. z quādo pec-
cata mortalia sūt. **D**

Sint peccata mortalia **Circa** qd
sciendū q prima filia ē rixa. **H** ē
audax volūtas vindicādi iniuriā suaz
z pcedēs ad actū vindicādi. hoc est qn-
do nocet alteri ex ira: z h̄ ḡ opa qrendo
vltionē z impediēdo bonū alteri⁹ vbiā
q pōt: siue iuste siue iniuste. **I**tē fz her-
mānū deschilditz. **R**ixa p̄t dici ex eo q
est iniusta vindicatio in p̄ximū cū nocu-
mēto corpali: qd videt cē ztra iusticiaz
z p̄cēz mortale. nisi nocumēti ita parui
momēti eēt q nō eēt dignū noīe iuria'
tū. mīstri āt iudic⁹ v̄l p̄tatis publice ali
quē debite capiēdo v̄l iniudēdo nō di-
cunt p̄p̄te rixari fz iusticiā exēq. **G**ilr q
se defendit cū moderamētē inculpatetū,

tele solo aīo repellēdīz euadendi iniurā
non aīo iniuriandi etiā si aliū ledat: cuž
alias ei⁹ iniusionē subterfugere nō valz
nō peccat: nisi v̄l iniuriā faciat. v̄l mode-
rāmē inculpare tutele excedat. v̄bi grā.
istevidebat sibi iniuriari q p̄cuteret eūz
pugnov̄l p̄ua v̄ga. z ali⁹ ecōtra extrahit
gladiū z ille infecit iniudētē cū cū v̄ga:
v̄l alias q̄uit vulnerat. **N**ota fm **H**er.
Schil. **H**i q̄s b̄z etiā v̄l legittimam
cām irascēdi p se. ita tñ q̄ mot⁹ irceēt ni-
mis inordiāt⁹ z nimis vehemēs inter⁹
z exteri⁹ tūc credo si pcedat ex habituvi-
tioso: s. ex lugubria v̄l iniudia v̄l ira z inha-
bituār voluntate: v̄bi habit⁹ z p̄nc pia
ex quib⁹ tal⁹ mot⁹ pcedit sūt peccata mor-
tolia. **C**redo etiā: q̄ illa inordinatio ire
sit p̄cēm mortale. q̄ referit eundē fon-
tem viciū v̄n pcedit. **E**lsi nō pcedat ex
habitū vicioso: s. ex hoc grauescādaluž
z cōtes. puta q̄ ille cōtra quez irascit mo-
do inordiato. vel ali⁹ audiētes aut vidē-
tes ad p̄cēa mortalia impellant̄ p̄ hoc q̄
mot⁹ hui⁹ ire tā inordinat⁹ ē. q̄ alias ad
dicta p̄cēa nō moueren̄. p̄cēm mortale
credo i dicto mō cōmuti. **H**i tñ tal⁹ mo-
tus inordinat⁹ nō pcederet ex habitu v̄l
cioso. nec grauescādaluž gūar̄. sed ex na-
turali cōplexione irascētis pueniret. qui
forte multū eēt coleric⁹ v̄l debil. v̄l infir-
mus. posset esse p̄cēm veniale: nisi tunc
debilitas v̄l mor⁹ colere inordinatā ac-
censionē ire causans ex culpa mortali. p/
ueniret. puta ex nūnia ebrietate v̄l gula
v̄l aliq̄ h̄mōi. **V**el i p̄e mot⁹ inordinatus
ire itū irascētē inflāmaēt q̄ a charitate
deīr̄l p̄xi excederet. **C**eda filia est tī
mor mētis. h̄ evolūtas vindicādi fugiēs
aduersitatēz p̄p̄t estimatas inimicitias;
sic q̄ cogitat̄ imaginat̄ q̄no possit ali⁹
nocere: z eūvincere. **T**ercia filia est in-
dignatio z evolūtas levindicās p̄ signū
molestie. qd extērius ostendit. sic q̄ ex
ira aliū quipendo in corde z p̄ nihil re-
puto. z q̄ metā dignū reputo: q̄ mētō
nō deberet mībitalia facere. **E**t hoc ex

